

پاسخ به یک نیاز

حضور جمعیتی در حدود پانصد هزار نفر از کودکان، نوجوانان و جوانان ایرانی در بیرون از مرزهای ایران و نیاز آنان به آموزش زبان فارسی، نکته‌ای نیست که کسی بدان اعتراف نداشته باشد و یا در صدد پنهان کردنش برآمده باشد. در خلال همه سالهایی که پس از انقلاب بر ما گذشته، این ضرورت بیش از پیش احساس می‌شده است که برای آموزش زبان فارسی و آشنایی غیرجانبدار با تاریخ و فرهنگ ایران، لازم است کتاب یا کتابهایی نوشته شود که بخواند و بتواند به شکل خلاصانه و مسؤلاته‌ای پاسخگوی نیازهای زمانه، توأم با نگاهی «گذشته‌کاوانه» و دیدگاهی «آینده‌نگرانه» باشد.

کودک یا نوجوانی که در این یا آن محله لوس‌انجلس، سیدنی، فرانکفورت، منچستر، استکهلم و کپنهاگ درس می‌خواند و از نظام آموزشی کشور میزبان خود و فرهنگ جاری بر زندگی مردم آن جامعه بهره‌مند می‌شود با کودک یا نوجوانی که در تهران یا شیراز و یا فلان شهرستان دورافتاده درس می‌خواند تفاوتها دارد. گذشته از وجوه مشترک فرهنگی و زبانی که میان دانش‌آموزان برون‌مرزی و درون‌مرزی وجود دارد باید در نظر داشت که وجوه اختلاف آنان با توجه به سایه بسیار گسترده فرهنگ غرب بر اندیشه، رفتار و گفتار دانش‌آموزان برون‌مرزی، کمتر از وجوه اشتراکشان با دانش‌آموزان درون‌مرزی نیست. در نگاه بسیاری از پدران و مادران آگاه، نگرانیهای عمیقی نسبت به آینده زبانی و

فرهنگی فرزندان‌شان خانه کرده است. ترس از شکسته شدن این پل ارتباطی زبانی و فرهنگی، میان فرزندان و پدران و مادران، بسیار عمیق و گزنده است. درباره آنها که خوشبینانه، مسائل جدی را به کناری می‌نهند، باید گفت هنوز عمق این فاجعه را دست‌کم در حوزه روابط فردی خویش با فرزندان‌شان درک نکرده‌اند.

تلاشهای معین افراد و یا محافل مشخصی که کم یا زیاد و به شکل‌های گوناگون، خواسته‌اند به‌نیاز مورد نظر پاسخ گویند بازتاب ضرورت بسیار شدید وجود چنان کتابهاییست که از دانش جاری زمان و منطق مورد احترام انسانی، بهره‌های لازم را گرفته باشد. تا آنجا که نگارنده دیده و شنیده است این کتابها بیشتر حالت ترکیب و تألیف متنهای گوناگون درسی - پیش و پس از انقلاب - همراه با حذف بخشهای غیرمفید و نالازم را داشته است.

به‌جز کتاب اول دبستان که در برخی از کشورها تلاشهای پیگیرانه‌ای انجام گرفته و کتابهای گوناگونی برای تمرین و تکرار حروف الفبا و آشنایی عمیقتر با آنها نوشته شده، در مورد دیگر کتابهای آموزشی فارسی، کاری که تازه نوشته شده باشد و متناسب با فضای اجتماعی - فرهنگی خارج از کشور باشد انجام نگرفته است. و اگر هم انجام گرفته و ارائه شده است، نگارنده در دایره تملک‌های فردی خویش با هیچ نمونه‌ای برخورد نداشته است.

نبود کتابهای مناسب، و عطش چشمگیر محافل آموزشی در خارج از کشور به‌وجود چنین کتابهایی و نیز تشویق و پیشنهاد دوستان موجب شد که نگارنده از مدتی پیش، کار نوشتن چنین کتابهایی را آغاز کند. در حال حاضر کتاب پنجم دبستان و اول راهنمایی نوشته شده و کتاب دوم راهنمایی نیز به نیمه رسیده است. هدف آن است که نخست یک دوره کتابهای دوره ابتدایی و راهنمایی تحصیلی نوشته شود و در صورت جمع آمدن عوامل کار، دوره دبیرستان نیز فراهم گردد.

تردید نیست که کار دسته‌جمعی برای نوشتن چنین کتابهایی، کاملاً آرزوبرانگیز است اما در عمل مشکلات چشمگیری در برابر انسان قرار دارد که فاصله‌های جغرافیایی و نیز عوامل گوناگون آرمانگرایانه در میان این یا آن گروه، از آن جمله می‌تواند به‌شمار آید. این نکته را نیز نباید از نظر دور داشت که امر پراکندگی ایرانیان، حتی پیدا کردن فرد یا افراد علاقه‌مند به این کار را، دچار دشواریهای معینی می‌سازد که در عمل موجب توقف کار می‌شود.

بر این نکته آگاهم که هیچ کاری نمی‌تواند از کاستیهای مشخص مبرا باشد. تلاش

من آن بوده که بتوانم کاری ارائه دهم که تنها نقش کتاب آموزش فارسی نداشته باشد، بلکه در واقعیت مجموعه‌ای باشد از آگاهی‌های فرهنگی، مذهبی، ادبی، تاریخی، جغرافیایی، اجتماعی و علمی.

تلاشم آن بوده که در این دو کتاب - و کتابهای بعدی نیز - هیچ گونه تبلیغی را چه منفی و چه مثبت درباره یک آرمان مذهبی، سیاسی و یا فرد خاص و یا نظام معین به کار نبرم. قاطعانه باید بدانیم که مدرسه و آموزشگاه، نباید بدل به عرصه نبردهایی از این دست گردد. برای کودکان، نوجوانان و جوانان ما، آنچه در درجه اول اهمیت قرار دارد آن است که ذهنشان را در فضایی بسیار غنی از آگاهی‌های گسترده و قابل فهم و سنجه‌هایی منطقی پسند و غیرجانبدار به اندیشه واداریم. آنها باید یاد بگیرند که فکر کنند و عنصر «تردید» را مقدم بر هرگونه یقین ساده‌انگارانه بدانند. کنترل «احساسات فردی» که می‌تواند رنگ و بوی جانبدارانه داشته باشد در شرایطی که امر آموزش فرزندان مردم مطرح است، ضرورتی تردیدناپذیر دارد.

هر کتاب دربرگیرنده ۲۰ درس است. دو درس دیگر نیز به پیوست در آخر کتاب می‌آید که یکی از آنها بررسی دستور زبان فارسی است با برابری انگلیسی آن و همچنین تمرینهای دستوری و واژگانی. هر یک از بخشهای دستوری متناسب است با سال تحصیلی و میزان آگاهی دانش آموزان. کتابهای مورد اشاره، به هیچ‌روی بازتاب فرهنگ و زبان و یا سنتهای کشور خاصی نیست و به همین جهت مضمون آنها در ضمن آن که پیوندهنده همه ایرانیان است، حالتی فراسوی مرزهای زبانی و فرهنگی کشورهای میزبان را دارد. انتخاب برابری انگلیسی برای اصطلاحهای دستوری با توجه به این واقعیت بوده که به احتمال بسیار زیاد در همه کشورهای زبان انگلیسی تدریس می‌شود و بهره‌گیری از آن برابری می‌تواند درک پدیده‌های دستوری را ساده‌تر سازد.

تلاش کرده‌ام که در سه‌ها طولانی نباشد و در صورت ناگزیری، آنها را به دو بخش تقسیم کرده‌ام تا بار سنگینی بر دوش نوجوانان و جوانان ایرانی نداشته باشد و در عمل بدل به خستگی و یا دلزدگی از آن متنها نگردد. سعی کرده‌ام طولانی‌ترین درس از سه صفحه آچهار (A4) تجاوز نکند. به غیر از متن درسی، کلمات دشوار آن به ترتیب حروف الفبا معنی شده و بخشی نیز به واژه‌های هم‌خانواده اختصاص داده شده است. پیش شرط آمدن لغت‌های هم‌خانواده در آخر درس، آن بوده است که دست کم یک کلمه در متن درس آمده باشد. هدف از آوردن واژه‌های هم‌خانواده آن بوده است که دانش آموزان، کمبود خواندن و شنیدن کلمه‌های ترکیبی فارسی را از این طریق جبران کنند و نیز در

تایید نظم
من
تاریخی
جغرافیایی
اجتماعی و علمی
تلاش
آن بوده که
در این دو کتاب
هیچ گونه تبلیغی
را چه منفی و چه مثبت
درباره یک آرمان مذهبی، سیاسی و یا فرد خاص و یا نظام معین
به کار نبرم.
قاطعانه باید بدانیم که
مدرسه و آموزشگاه،
نباید بدل به عرصه نبردهایی
از این دست گردد.
برای کودکان، نوجوانان و جوانان ما،
آنچه در درجه اول اهمیت
قرار دارد آن است که
ذهنشان را در فضایی بسیار غنی
از آگاهی‌های گسترده و قابل فهم و
سنجه‌هایی منطقی پسند و غیرجانبدار
به اندیشه واداریم.
آنها باید یاد بگیرند که فکر
کنند و عنصر «تردید» را مقدم بر هرگونه
یقین ساده‌انگارانه بدانند.
کنترل «احساسات فردی»
که می‌تواند رنگ و بوی جانبدارانه
داشته باشد در شرایطی که امر آموزش
فرزندان مردم مطرح است،
ضرورتی تردیدناپذیر دارد.
هر کتاب دربرگیرنده ۲۰ درس است.
دو درس دیگر نیز به پیوست در آخر کتاب
می‌آید که یکی از آنها بررسی دستور زبان فارسی است
با برابری انگلیسی آن و همچنین تمرینهای دستوری
و واژگانی. هر یک از بخشهای دستوری متناسب است
با سال تحصیلی و میزان آگاهی دانش آموزان.
کتابهای مورد اشاره، به هیچ‌روی بازتاب فرهنگ
و زبان و یا سنتهای کشور خاصی نیست و به همین
جهت مضمون آنها در ضمن آن که پیوندهنده همه
ایرانیان است، حالتی فراسوی مرزهای زبانی و فرهنگی
کشورهای میزبان را دارد. انتخاب برابری انگلیسی
برای اصطلاحهای دستوری با توجه به این واقعیت
بوده که به احتمال بسیار زیاد در همه کشورهای
زبان انگلیسی تدریس می‌شود و بهره‌گیری از آن
برابری می‌تواند درک پدیده‌های دستوری را ساده‌تر
سازد.
تلاش کرده‌ام که در سه‌ها طولانی نباشد و در صورت
ناگزیری، آنها را به دو بخش تقسیم کرده‌ام تا بار
سنگینی بر دوش نوجوانان و جوانان ایرانی نداشته
باشد و در عمل بدل به خستگی و یا دلزدگی از آن
متن‌ها نگردد. سعی کرده‌ام طولانی‌ترین درس از سه
صفحه آچهار (A4) تجاوز نکند. به غیر از متن درسی،
کلمات دشوار آن به ترتیب حروف الفبا معنی شده
و بخشی نیز به واژه‌های هم‌خانواده اختصاص داده
شده است. پیش شرط آمدن لغت‌های هم‌خانواده در
آخر درس، آن بوده است که دست کم یک کلمه در متن
درس آمده باشد. هدف از آوردن واژه‌های هم‌خانواده
آن بوده است که دانش آموزان، کمبود خواندن و
شنیدن کلمه‌های ترکیبی فارسی را از این طریق
جبران کنند و نیز در

عمل به‌تواناییهای زبان فارسی و امکانات پوینده آن آگاه گردند. هر درس، پرسشها و تمرینهای مناسب و کوتاه دستوری و واژگانی دارد. گذشته از اینها، در آخر هر کتاب درسی، فهرست الفبایی کلمات هم‌خانواده نیز به پیوست می‌آید تا مراجعه دانش‌آموزان را چه برای جمله‌سازی و چه برای آشنایی با اعضای خانواده یک واژه و ترکیبهای موجود و یا احتمالی آن آسان سازد. تلاش نگارنده آن بوده است که در این کتابها، آگاهیهای مفید و لازم، دور از هرگونه احساسات خشم‌آمیز و مهر‌آمیز درباره پدیده مهاجرت، پناهندگی، دین و مذهب و چگونگی پیدایش آنها و نیز مشخصاً درباره دین اسلام به دانش‌آموزان ایرانی داده شود. زمان آن فرارسیده است که ما با تعصبات کور و کر تاریخی که متأسفانه در درون بسیاری از ما — و عمده به‌شکلی ناخواسته و تحمیل شده — خانه کرده است، تکلیف خود را مشخص سازیم.

ضرورت وجود کتابهای درسی پخته، مناسب، تازه و منطبق با دگرگونیهای پدیدآمده فرهنگی، اجتماعی و تاریخی و نیز تأثیر عمیق آنها بر ذهن و رفتار کودکان و نوجوانان از موردهایی است که بر دوش ما بار مسؤلیت بسیار سنگینی را می‌گذارد. کتاب مورد اشاره و دیگر کتابهایی که بعداً عرضه خواهد شد مطمئناً به پیشنهادها، انتقادهای راهنمایهای مردم علاقه‌مند و مسؤل نیاز بسیار خواهد داشت. حتی نگارنده از پیشنهادها و موضوعی برای درسهای آینده صمیمانه استقبال خواهد کرد. ذکر این نکته نیز ضروری است که کار مورد نظر، آخرین کاری نخواهد بود که عرضه می‌شود. افراد دیگری می‌آیند و کارهای تازه‌ای ارائه می‌دهند. چه بسا آن کارها، از آنچه اکنون نوشته شده و می‌شود، به مراتب پخته‌تر و جامع‌تر باشد.

بدون تردید، نقش «مرکز آموزش ایران» (در سوئد) در تشویق من به انجام این کار و همکاریهای معین آن در تهیه برخی مواد اولیه، کاملاً قابل ذکر است. و به‌طور طبیعی قرار بر این شده است که ناشر کتابهای مورد بحث نیز همین مرکز باشد. در حال حاضر کتاب پنجم ابتدایی در دست چاپ است. ناشر تعهد کرده است که این کتاب و دیگر کتابها را با عکس‌رنگی و کیفیت بسیار بالا در اختیار دانش‌آموزان ایرانی و مسؤلین آموزشی مدارس و مؤسسه‌ها قرار دهد. من و ناشر امیدواریم که وصال نخستین کتاب تا آخر ژانویه ۹۶ به‌علاقه‌مندان آن دست دهد. اینک فهرست کتاب پنجم به‌عنوان نمونه در اختیار خوانندگان ارجمند قرار می‌گیرد تا بتوانند به‌شکل روشنتری در جریان مضامین کتاب فوق‌الذکر قرار گیرند:

۱- سرگذشت زبان فارسی / ۲ و ۳- پناهنده (پناهجو) / ۴- فرش - گریه - نفت

پاسخ به یک نیاز

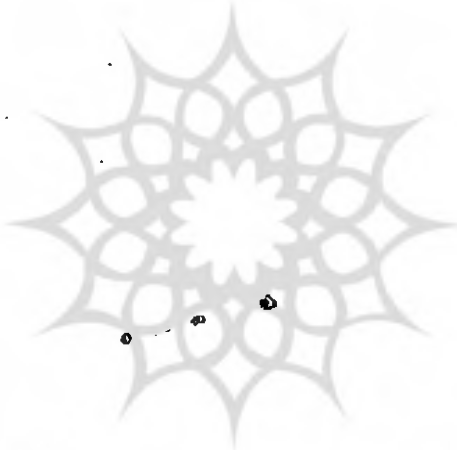
۸۲۹

/ ۵ و ۶- تاریخ ایران / ۷- سعدی / ۸- پدران، مادران و فرزندان / ۹ و ۱۰-
داستانهایی درباره ملاصرالدین / ۱۱- طلاق مشکل بزرگ خانواده‌ها / ۱۲ و ۱۳-
بت پرستی و پیدایش دین / ۱۴- جشن سده / ۱۵ و ۱۶- پروین اعتصامی / ۱۷-
ضرب المثل‌های ایران / ۱۸- چهره‌های دوست‌داشتنی / ۱۹- نژادپرستی چیست؟ /
۲۰- نیما یوشیج / ۲۱- دستور زبان فارسی / ۲۲- تمرینهای دستوری.

در این جا آدرس ناشر را در اختیار افراد علاقه‌مند قرار می‌دهم تا اگر نظر و یا
پیشنهادی برای بهبود کتاب و یا کتابها داشتند آنرا از طریق وی برای نگارنده
بفرستند.

۱۷ آذرماه ۷۴ / ۸ دسامبر ۹۵

Ashkan Avishan
c/o Utbildnings Forlaget
Angered
Bergsgardsgardet 39
424 32 Angered, Sweden
Tel. 031/462731

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پانجم
/ د
اب
زبان
نهای
بها،
ریده
پدین
گور و
شده

لیسهای
کان و
لذارد.
هادها،
رنده از
ن نکته
افراد
نوشته

جام این
به طور
در حال
کتاب و
برانی و
نخستین
با پنجم
شتری در

به - نفت